

Van visie naar overleg

De werkloosheid in de EG stevent af op 12% van de beroepsbevolking. Steeds vaker wordt het probleem van de langdurige werkloosheid en de lage arbeidsparticipatie in verband gebracht met de inrichting van de Europese welvaartsstaat, de slechte Europese concurrentiepositie, en de gebrekkige werking van nationale arbeidsmarkten.

Ook in Nederland wordt over deze problemen gediscussieerd. Tijdens het ESB-congres van vorige week bleek dat er bij de gewenste metamorfose van de verzorgingsstaat sprake is van twee stromingen. De regering kiest voor handhaving van de bestaande constellatie van uitkeringsregelingen, toetredingscriteria, uitkeringsgerechtigden en uitvoeringsorganisaties. Via het inbouwen van financiële prikkels (lagere uitkeringen, sancties) en flankerend beleid (fraudebestrijding, activerend arbeidsmarktbeleid) moet het massale beroep op de uitkeringsregelingen ontmoedigd worden, en moeten uitkeringsstrekkingen tot participatie worden aangezet.

Het voordeel van deze optie is dat radicale ingrepen worden vermeden. De uitvoeringsorganisaties kunnen stap voor stap een bijdrage leveren aan het inbouwen van financiële prikkels en aan het flankerende beleid. De controle- en reïntegratietaken zullen slechts geleidelijk toe hoeven te nemen, en kunnen zonodig geleidelijk aan derden worden overgedragen. Het nadeel is dat aanpassingen wellicht te traag verlopen en niet ver genoeg gaan. Daardoor zal er steeds opnieuw in de sociale zekerheid moeten worden gesnoeid. Daarnaast heeft het inbouwen van financiële prikkels een vergroevende werking. De prikkel-filosofie gaat immers voorbij aan de vraag of een uitkeringsstrekkers al dan niet *kan* werken. De goeden moeten onder de kwaden lijden.

De alternatieve marsroute is om bij de herinrichting van de verzorgingsstaat niet het probleem centraal te stellen (te hoge collectieve-lastendruk, te geringe arbeidsparticipatie), maar het doel: bescherming van de zwaksten in de samenleving. Uitgaande van dit doel ligt het voor de hand om de toetredingscriteria tot de sociale-zekerheidsregelingen aanmerkelijk aan te scherpen. Een redelijk uitkeringsniveau voor de echte noodgevallen, lagere collectieve lasten en een vergroting van het arbeidsaanbod gaan dan hand in hand.

De introductie van scherpere toetredingscriteria vraagt wel om een radicaal andere aanpak van de uitvoeringsorganisaties. In deze situatie wordt de controletaak met onmiddellijke ingang verzaamd, waardoor uitkeringsrechten in een vroeger stadium worden gerantsoeneerd. Aanvragers van een uitkering krijgen eerder nul op hun rekest, en een groot deel van de huidige WAO-ers zal alsnog geschikt bevonden worden voor de arbeidsmarkt. Dit betekent dat naast de controletaak ook het bemiddelen van het vergrote arbeidsaanbod sterk aan belang zal winnen. Uiteraard mag deze reïntegratietaken van de uitvoe-

ringsorganisaties niet doorkruist worden door beleidsmaatregelen op het gebied van onderwijs, pensioenen, belasting- en premiedruk, en de regulering van de arbeidsmarkt.

Van belang is hier dat een politieke keuze voor één van beide alternatieven grote gevolgen heeft voor het functioneren van de uitvoeringsorganisaties, de rol van de sociale partners daarin, en uiteindelijk voor het functioneren van de overlegeconomie. Door bij de herinrichting van de verzorgingsstaat te kiezen voor de status quo plus aanvullend beleid, laat de politiek een gouden kans liggen om te komen tot een helderder taakverdeling tussen overheid en sociale partners. Met het SER-advies over de revitalisering van de overlegeconomie van november vorig jaar is zo'n nieuwe taakverdeling bespreekbaar. De sociale partners willen graag hun invloed behouden, en zijn in ruil bereid om mee te denken met nieuwe prioriteiten van de politiek. Maar dan moet de regering wel met heldere prioriteiten komen. In plaats daarvan stelde de regering bij het centraal overleg van afgelopen vrijdag procedurele kwesties aan de orde als de reikwijdte van de SER-adviesplicht en de frequentie van het overleg. Niet bepaald de knopen die samen met de sociale partners moesten worden doorgehakt ter versterking van het aanpassingsvermogen van de Nederlandse economie.

De primaire taak van de politiek is het formuleren van doelstellingen. Een keuze voor de verzorgingsstaat impliceert dan een keuze voor de zwaksten in de samenleving. Vervolgens kan in overleg met de sociale partners worden bezien wie welke taken op zich neemt. De sociale partners zouden dan te kennen kunnen geven dat strenge toetsing en reïntegratie een grote taakverzwaring met zich meebrengt voor de bestaande uitvoeringsorganisaties, en dat een succesvol reïntegratiebeleid sterk wordt bemoeilijkt door inconsistenties op andere beleidsterreinen. Deze bezwaren zijn reëel. Dat betekent echter niet dat de keuze voor bescherming van de sociaal zwaksten dan maar moet worden ingetrokken. Veeleer zou dan in onderling overleg moeten worden bezien of de taak van de uitvoeringsorganisaties kan worden ontlast, bij voorbeeld door de toetsingstaak aan derden over te dragen. Daarnaast kan het tripartite overleg juist het ideale platform bieden om beleidsinconsistenties die de arbeidsparticipatie ontmoedigen, weg te werken. Dit houdt een sterke commitering in van zowel de politiek als de sociale partners om zo nodig oude recepten los te laten en nieuwe wegen in te slaan.

Lubbers heeft vanuit Kopenhagen laten weten dat verdere ingrepen in de sociale zekerheid onvermijdelijk zijn. Hij heeft gelijk. Nu nog de visie om maatschappelijke steun voor de juiste ingrepen te mobiliseren.

A.R.G.J. Zwiers